

Ігар Кулікоў

ХРАМ РАКІ

вершы

МІНСК
Выдавец А. М. Янушкевіч
2019

УДК 821.161.3-1
ББК 84(4Бел)-5
К90

Кулікоў, І. М.
К90 Храм ракі : вершы / Ігар Кулікоў. — Мінск : А. М. Янушкевіч, 2019. — 158 с.
ISBN 978-985-7210-23-7.

У пятай паэтычнай кнізе Ігара Кулікова сабраныя вершы, якія былі напісаны ў 2017–2019 гадах. Акрамя таго, зборнік змяшчае шэраг перакладаў з ангельскай мовы і санскрыту.

УДК 821.161.3-1
ББК 84(4Бел)-5

ISBN 978-985-7210-23-7

© Кулікоў І. М., 2019
© Афармленне. Выдавец А. М. Янушкевіч,
2019

ПАЧАТАК МОВЫ

Пане малітвы пачалася мова
як сталі яны імядзюю дзеляць
што ў іх найлепшым што было нябрудным
явілі ў любові яны спрат таемны

калі тварылі яны мову мысляй
нібыта муку ачышчаюць сітам
спазналі сябе як сябрыну мудрыя
нанесены знак іх балагі на мову

вучтай прайшлі яны па сьледзе мовы
і знайшлі яе унутры апеўцаў
а прынёшы разьдзялілі між многіх
вітаюць яе разам сем празорцаў

хтосьці і гледзячы не пабачыў мовы
хтосьці і чуючы ды яе ня чуе
а камусьці яна сябе пакажа
як жонка мужу сваяму ахвотна

хтосьці ж стае у сябрыне вялым
такога ня ілюць на спаборы болей
малаком яго не бруіць малітва
ня чуе ў мове ні пуцьця ні плёну

а той хто сябра аднадумцу кінуў
няма такому болей долі ў мове
калі ж і чуе то дарэмна чуе
ня ведае бо ён пуці пачэсьця

бачаць чуюць усе сябры аднака
але ж няроўны у парывах мысьлі
адны як ставы да рамён да рота
а ў іншых можна занурыцца цалкам

парывы мысьлі адтачыўшы ў сэрцы
як разам чыняць малітоўцы вучту
то кагось знарок пакідаюць заду
каб выйшлі тыя што малітваўмелы

які ж ні ўперад ні назад ня рушыць
які ж то зь яго выжымач і сьпеўца?
ён вельмі дрэнна аўладаўшы моваю
сатчэ анучу сам таго ня знаючы

славаноснаму ж усе заўжды рады
сябры ў сябрыне пераможцу сходу
ён бо іх корміць ад граху бароніць
нямарна яго на спабор паслалі

адзін зь іх слаўная сьпеласловіць словы
другі ж сьпявае шаквары-напевы
веду зродную прамаўляе мольбіт
чацьверты ж меру вымярае вучты

Брыгаспаці, сын Ангіраса

Рыгведа, 10.71

ПАТАЕНЬ

Я сьніў і бачыў тры стралы,
і быў іх лёт нябачны і бязгучны,
як сьлед арла ў сьляпучай вышыні,
як трымт зары ў запысьці ночы.
Але мне быў адкрыты іхны рух
на полі цьмы, усюдынемінучы,
і ведаў я, што ён, нібыта плуг,
на патаень вось-вось наскочыць.
І стаў чакаць—і раптам гром
напоўніў морак той пустэчы,
і там, дзе стрэлы стрэліся, разлом
смалой сьвятла ураз наліўся.
Пяць промняў пырснула адтуль,
зь цягрэчы выхапіўшы рэчы,
а шосты быў схаваны ў чарнату.
Я сьніў яго... Ці ён мне сьніўся?

ПРАДБУР'Е

Замёр у бяздожджыцы ўсьмяглы горад.
Рака захірэла, падсеўшы на мель.
У ломцы заломваюць дрэвы гольле,
бязьдзетна рыпіць у двары карусель.
У белай гарачцы дрыжаць каштаны,
і вокны висоўваюць штор языкі.
Гуляюць у цемры пад'ездных ямаў
дзэвьярыма пустынных гаспод скразьнякі.
Усё—пад наркозам тугім прадбур'я:
няпрошлай, няпрышлай—далёкай гразы,
і вецер шукае яе напуста,
і воку ужо не хапае сьлязы.
Сьвет—высах. І сьлепіць. І коле зрэнку,
і зрок выпараецца зь цела штодзень.
Да сьмерці ня хопіць яго напэўна—
ці хопіць да буры?
Над горадам—цень.

ВУСЬЦІШ

Прачынаюся ўпрывечар у чужой краіне.
Вылузваюся з ложка пад апошнія промні.
Запарваю кавы і, пакуль яшчэ неба стыне,
выходжу ў горад—сутонны, трывожны, знаёмы.
Зьліваюся плоцьцю з вуліцай, брукам, мурам
і доўга блукаю—як свой, бо маўчу, як тутэйшы,
а зверху ў кулак зьбірае аблокі бура,
і хмарамі птахі згущаюцца вокал вежы.
І вось секанула—сваіх і чужых, без разбору.
Замоўкнула ўсё—толькі рэчка гамоніць да вусьця.
Паўголы, з акна нехта вылез, задзёрся ўгору
і, мовай намокшы, схаваўся назад, у вусьціш.
А я ўсё іду—не дадому, бо які ў мяне дом тут?—
маўклівы вандроўнік па мове чужога лета,
іду па той бок негалоснага дроту,
прамоклы, як свой,
але ня болей за гэта.

ЗАРАЦЬВЕТ

Сам ня свой ад туману горад,
разабрана на крокі ўся даль.
Белай млосьцю маўчыць прастора,
у ападанках лужаў асфальт.
Сьвет разьдзеты да кнота ночы,
і рассыпаны ценямі гар.
Нехта курыць на мосьце й сочыць,
як у плынь прарастае ліхтар.
Неба ў небе няма ні крошкі,
але ў рэчцы цьвіце зарацьвет.
Рыбы к берагу водзяць хвалі,
і чуваць безьбярэжнасьці шэпт.

ЖЭМЧУГ

Раскідала улёткі па вуліцах восень.
Неба разьлітае крапле на твар.
Над радамі дамоў адзінокая просінь,
быццам на скуры засмаглай шнар.
Праліваючы сьлёзы, паджылыя ліпы
семя пускаюць ў апошнюю пуць.
У калюжах лускою ліхтарнаю рыбы
ў бездані віру свайго завуць.
Я ныраю у гэтую цьму з тратуару
жэмчугу слоў налавіць зь цішыні.
Праз дарогу бяздомак спалосквае тару—
зоркі сьцякаюць з худой рукі.

ПЕРШАСІНЬ

Расплюшчыць вочы—
як вынырнуць з глыбінь,
з прылівам ранку выпаўзыці на бераг
і задыхацца, чуючы, як сінь
згарае ў лёгкіх, бы папера.
Усё вакол дзвюхмер'ем аддае,
і сьвет—як сьлед на выцьвілых шпалерах,
але за вэрхалам дамоў яшчэ
чуваць рака, што адбываецца праз горад.
І да яе трывае сэрца крок,
да рабізны, што не адужаў холад.
Яна адна тут помніць свой выток,
сярод бязроднай, шэрай слоты.
Яна цячэ, каб пасягаць на сьпеў,
з адной адзінай адзіноты—
з той самай, што чукаваму спадзеў
даруе знову на дыханьне.
А значыць, лёгкім
ні выдыху назад,
і вока здзіўленае ў воды
глядзіць на памяць блікаў ад
той першасіні,
роджанай з рас(с)таньня.

ТРЫЦЦАЦЬ СЁМЫ

Адыходзяць дрэвы—амаль ні лістка за душою.
Горад—прамоклы, чужы і да болю знаёмы.
Вуліцы й плошчы імені катаў гавораць са мною
сёньня імёнамі тых, хто замоўкнуў у трыццаць сёмым.
Так... яны маўчаць, але маўчаньне іх—гаворыць,
і аддзяліць яго ад мовы гмахаў, паркаў, хваляў
я не магу. У кожным слове—рэха той прасторы,
што атачала іх. Яно заве мяне зь іх незваротных даляў.
Так паўстаюць іх постаці нерасстралянай мовай,
мовай, адкрытаю мне, як другое дыханьне,
памяцьцю слова, што з брацкіх магіл іх нанова
ў сэрцы ды горле маім ажыўляе. І гэта паўстаньне
злу задушыць нязмога, бо ў меру іх маўкноты,
мовячы, жывём. І так усё вакол становіцца малітвай,
што пераправіць іх праз ноч. І між асеньняй слоты
не абляціць іх клён, пакуль мы ім гарым.

ЛІСТ

Вось палы ліст. Азімы ліст, няведамаю веткай
пасеяны, каб сёння з-пад сьнегу узысьці
па сходах ветру на лесьвічную клетку,
дзе курыць твой сусед заўжды каля шасьці
ды сарамліва не зачыняе форткі.
І вось ён, падарожнік, ляжыць перад табой:
быў шлях ягоны доўгі ды кароткі—
на сем паверхаў ускрэс ён над зямлёй,
счаўрэлы ліст, утомлены ад сьмерці.
Але ж якім жывым ён выглядае тут,
між гэтых сьцен, ня знаўшых крутаверці,
ён бачыў шмат—і вось загнаны ў кут,
вясновы весьнік, нікому не патрэбны...
пакуль ня стрэўся ён вачам тваім:
ён ждаў цябе, табе адному верны!
І вось ён у тваёй пятліцы: зь ім
з пад'езда ў горад, ранішні і вербны,
ты уваходзіш удвайне жывым,
бо ўсё ва ўсім. Усё ва ўсім.

ПРЫСАДЫ

Восень ужо на зьлёце, блізка зіма і трыццатнік.
Да паловы жыцьця баярыць яшчэ пяцігодку.
Зрэшты, і ў шчасьця, і ў гора я пазаштатнік,
дыхаю ўсё неўпапад і гэтым разгойдваю лодку.
Вось і цяпер у парку, ў разгар рабочага часу,
мо(ў)кну на пару з курткай у іншым зусім разгары.
Сьмерць лісьцяная прыглынулася мне адразу,
ды і я ёй таксама: у нас неразрозныя твары.
Льле ад самага ранку, і сьвет, як новыя джынсы,
зьбегся ў прысады, адкуль мне сухім ня выйсьці,
пагатоў—тым самым. Вецер паўсюль, няўрымсны,
падымае лістоту зь зямлі, не дае ёй гнісьці.
Але позна: ў сухотным заходзяцца кашлі кроны,
і кляновай крывёю арошаны шлях дадому.
Сочаць за мною зьверху моўчкі, асіпшы, вароны,
й шэпча гразь пад падэшвай, шэпча, забыўшы стому.
Падае кропля ў лужу й ходзіць-ходзіць кругамі—
так і прысады гэтыя, на парукі ўзяўшы чужога,
водзяць і водзяць па коле—ня сорак, але—гадамі,
і я ўжо пачынаю забываць не сябе самога.

БЯССОНЬНИЦА

Ужо днее раней. І вяснее ўсё больш.
Лёд плыве па рацэ разгублена.
А ўнутры, як раней, запалярная ноч,
неба едкай тугой закурана—
неразв'язнай тугой па ўсяночнай зары,
па вясне над вясной часоваю:
не адлігі зямной дух шукае дары,
не тутэйшай знябыты моваю.
Многа вёснаў яму перабыць на зямлі
давядзецца ў нязбытным мроіве,
пакуль сьмерць на зары, найадліга з адліг,
не растопіць яго ў пратворыве.
Ці ня ёй гэта дух, крыгаходу жадзён,
насамрэч неўзаемна мучыцца—
першагуку, які залюляў яго ў сон
і якім ён наноў абудзіцца?
Ці ня сьмерці ва ўсім ён шукае сьляды,
вечнапрышлай нідзе-вандроўніцы?
Ужо днее раней, і бязьлёдзьдзем вады
знову неба плыве ў бяссоньніцы.

НЯРОД

Як у першы раз, клёну зноў гарэць
і лісту ў вадзе цалаваць адбітак.
Пажынае ветрам каштаны сьмерць,
чарвябоем сьцежка дамоў укрыта.
Я хаджу ужо многа дзён ня свой,
па дварох чужых к незнаёмым дрэвам
ды шукаю ў моўчы сябе залатой,
і званамі кропіць душу залева.
І здаецца мне, што сэрца вось-вось,
ачужэўшы, зноў у мяне увойдзе,
як у мёрзлае масла гарачы нож,
агнём, адзіным у сваім няродзе.

ДАРОГА

*пам'яці
Міхала Анемпадыстава*

І вось цябе ня стала на зямлі.
У гэты дзень замерзьлі ўрэшце рэкі,
і горад лёг пад покрыва залы,
і вокнам стынь зьвяла павекі.
Але празь іх пасьпешны слой
яшчэ сьвіціцца ледзь прыкметны,
як сонца для нырца пад чорнаю вадой,
твой дух нястомнае каметы.
Так, мы на дне,
у восені сусьветнай плоці,
а ты ўсплываеш к той вясьне,
чым аскепкам тут, у найцямноьці,
мы ўсе блукаем, марачы аб тым,
каб зазірнуць за далягляд ня ўмёршы,
і забываем: дар той віднаты,
што вабіць сэрца ў падарожжы,
і ёсьць яна,
мяжніца-сьмерць—
дарога ў гэтым бездарожжы.

ІНШАЗНАНЬНЕ

У тую ноч,
калі б я быў у тую ноч,
у іншым целе, за трыдзевяць дыханьняў,
ці змог бы я пачуць Яго прыход
у гэты сьвет зь бязьмежыцы маўчаньня?
Ці б зьліўся бліск маёй сьлязы
з расой зары Ягонай на сьвітаньні?
Ці б сэрца раптам зьмерыла свой трымт
зь яе дрыготкім зьвеставаньнем?
Аб тым ня дадзена мне знаць,
але цяпер, у гэта сёначнае мгненьне,
я іншазнаньня адчуваю страх,
што прапякае цьму майго сумненьня:
калі б тады ня іскра слова
на Яго губах,
я быў бы сённяя
попелам маўленьня.

ПРАДЧАСЬСЕ

Зіма завітала пад самы золак.
Выходзіш на холад зь цёплага сну.
Ліхтар дагарае заместа зорак,
і дрэвы на голь прамянялі ліству.
Прасьпала неба сьнег у адчаі—
і лёг на яго чарнатою першасьлед.
Азяблыя хмары зьбіваюцца ў зграі,
і сонца ніяк не праявіць сьвет.
І так адзінока ў гэтым прадчасьсі,
што сьледам бадзяжным ідзеш наўманы—
туды, дзе цябе ўжо няма, і ў гразі
зямля не запомніць тваёй нагі.
Нідзее усё ды ніколее. Слыху
гукнеш—і растанеш у немасьці рэх.
Нічога няма аглушальней за цішу,
за цішу, зь якою падае сьнег.

ЗАМЯЦЕЛЬЛЕ

Зноў мяце,
невядома адкуль:
перамешаны горад са сьнегам—
значыць, час у цяпла браць нарэшце адгул
і выходзіць у дасьвятыньне.
Верх захмараны наглуха ветрацьмой,
каб прасыпацца белым сьцегам.
Птах ад вечара сочыць, як лужу аблой
укрывае ад сьвежастыні.
Пераходзіш раку умост
з завірухі юрлівай у ціш замяцельля
і ў нішто занураеься ўпаўнарот,
што хаваецца між сьняжынаў.
Ноч, пад тонкі зацятая лёд,
ускрываецца раптам пад гораччу цела,
і ліецца ў вока зь ліхтарных сот
мёд нябачных удзень глыбіняў.

ВЕЧАРНІЦА

Ня стане хмар—і стане вышыня
той бездакорнай, невагомай сіні,
якой бывае толькі чарната,
што цяжка сьпіць пад катарактай неба.
Ня стане хмар—і стане далячынь,
адна на ўсё няўрымсьлівае вока,
неперакročная, бязьлітасная стынь,
якой ніколі не расплавіць сэрцу.
І ўсё ж яно заўжды трымціць палчэй,
калі ў самадзяржаўі кругагляду,
дзе нарывае захад кожны дзень,
скрозь рану зьзяе Вечарніца.
Нібы сьвятло, што точыцца ў пакой
праз вочка ў дзьверах прывід-ніткай,
яна гаворыць з кволаю душой
на тым сьвятле, што той да змогі.
Яно ж бязьмежней за бязьмежжа цьмы,
ім ноч растоплена на мірыяды сэрцаў,
што б'юцца супраць нематы зімы
і ў ёй змаўкаюць,
каб больш не паўтарыцца.